

PREDGOVOR

B^{RALEC,}tukaj imaš začetek in konec razprave o oblasti; o tem, kakšna usoda je doletela spise, ki bi morali biti na sredini in jih je bilo več kakor tega, kar je ostalo, ni vredno, da bi ti govoril. Upam, da bodo ti, ki so ostali, zadostovali, da vzpostavijo prestol našega velikega obnovitelja, sedanjega kralja Viljema; da s soglasjem ljudstva uveljavijo njegovo pravico, ki izvira iz naslova, tega edinega temelja vsakršne zakonite oblasti, na katerega se lahko sklicuje popolneje in očitneje od vsakega drugega vladarja v krščanskem svetu; in da pred svetom upravičijo angleško ljudstvo, čigar ljubezen do njegovih pravičnih in naravnih pravic in pa trdna odločnost, da jih obvaruje, sta rešili ta narod, ko je bil že čisto na robu suženjstva in pogube. Če ti spisi to dokazujejo (in domišljam si prav to), ne bo nobene posebne škode zaradi tistih, ki so se izgubili, in moj bralec bo nemara zadovoljen tudi brez njih. Mislim namreč, da ne bom imel ne časa ne volje, da bi si spet naložil muke in dopolnil manjkajoči del svojega odgovora tako, da bi vnovič sledil siru Robertu skozi vse zaplete in nejasnosti, na katere naletimo v mnogih vejah njegovega čudovitega sistema. Kralj in telo naroda sta tako temeljito ovrгла njegovo hipotezo, da po mojem poslej nihče ne bo zmožgel toliko drznosti, da bi nasprotoval skupni varnosti in vnovič zagovarjal suženjstvo, ali pokazal toliko šibkosti, da bi se pustil zapeljati protislovjem, odetim v ljudski slog in lepo oblikovane stavke. Če se bo namreč kdo sam potrudil sneti okrasje dvoumnih izrazov tistim odlomkom razprave sira Roberta, ki jih tukaj puščamo ob strani, in poskušal

njegove besede skrčiti na neposredne, jasne, razumljive trditve in jih potem primerjal med seboj, bo kmalu ugotovil, da še nikoli ni bilo zbranega toliko praznega nesmisla v tako dobro zvenceči angleščini. Če misli, da ni vredno temeljito pregledati vseh njegovih del, naj se preizkusi v tistem delu, kjer obravnava uzurpacijo, in ugotovi, ali z vso svojo spretnostjo zmore narediti sira Roberta razumljivega in skladnega z njim samim ali z zdravim razumom. O gentlemanu, ki že dolgo ne more več odgovoriti, ne bi govoril tako naravnost, če si prižnica v teh zadnjih letih ne bi javno prisvojila njegovega nauka in ga naredila za splošno veljavno božanstvo naše dobe. Tem ljudem, ki so si naložili breme poučevanja drugih, pri tem pa so jih tako nevarno zavedli v zmoto, je treba odkrito pokazati, kakšna je avtoriteta tega njihovega patriarha, ki so mu tako slepo sledili; po tem bodo morali preklicati vse tisto, kar so trdili na podlagi tako slabih razlogov in česar tudi ni mogoče zagovarjati, ali pa bodo morali utemeljiti tista načela, ki jih pridigajo, kakor da bi bila evangelij, čeprav je njihov avtor le angleški dvorjan. Ne bi namreč pisal proti siru Robertu ali si prizadeval pokazati njegovih napak, nedoslednosti in pomanjkljivosti dokazov iz Svetega pisma (s katerimi se tako baha in si domišlja, da v celoti gradi na njih), če ne bilo med nami ljudi, ki so me s poveličevanjem njegovih knjig in zagovarjanjem njegovega nauka obvarovali pred očitkom, da pišem zoper mrtvega nasprotnika. Če sem mu storil kakšno krivico, so v tem pokazali tolikšno vnemo, da ne morem upati na njihovo prizanesljivost. Želim si, da bi bili, kjer so sami storili krivico tako resnici kakor javnosti, pripravljeni to popraviti in temu razmišljanju priznati pomembnost, ki mu gre; vladarju in ljudstvu namreč nič ne škodi bolj kakor širjenje napačnih pojmov o vladanju. Tako naposled nemara nobeno obdobje ne bo imelo več razloga, da bi se pritoževalo nad grmenjem s prižnice. Če se bo kdo, ki mu je resnica zares pri srcu, lotil spodbijanja moje hipoteze, mu obljubim, da bom priznal svojo napako, če me bo zares prepričal, ali pa bom odgovoril na njegove težave. Vendar si mora zapomniti dvoje.

Prvič, da dlakocepstvo tu in tam, ob kakšnem izrazu ali majhnem spodrsaljaju v razpravi, ni odgovor na mojo knjigo.

Drugič, da posmeha ne bom imel za argument in ne bom mislil, da je vreden moje pozornosti. Zmerom pa se bom čutil dol-

žnega dati zadoščenje vsakomur, ki bo videti resnično vesten pri tej stvari in bo navedel utemeljene razloge za svoje pomisleke.

Ostane mi le še opozorilo bralcu, da *O.* pomeni *Observations on Hobbs, Milton, etc.* našega avtorja. Navajanje strani brez kakršnekoli druge omembe pa zmerom pomeni strani njegovega *Patriarcha*, objavljenega leta 1680.

VSEBINA PRVE KNJIGE

I. poglavje <i>Uvod</i>	15
II. poglavje <i>O očetovski in kraljevski oblasti</i>	18
III. poglavje <i>O Adamovi upravičenosti do suverenosti, ki izhaja iz stvarjenja</i>	25
IV. poglavje <i>O Adamovi upravičenosti do suverenosti, ki izhaja iz daru, 1 Mz 1,28</i>	30
V. poglavje <i>O Adamovi upravičenosti do suverenosti, ki izhaja iz Evine podrejenosti</i>	45
VI. poglavje <i>O Adamovi upravičenosti do suverenosti, ki izhaja iz očetovstva</i>	50
VII. poglavje <i>O očetovstvu in lastništvu, obravnavanima skupaj kot izvora suverenosti</i>	67
VIII. poglavje <i>O prenosu Adamove suverene monarhične oblasti</i>	72
IX. poglavje <i>O monarhiji kot dediščini po Adamu</i>	75
X. poglavje <i>O dediču Adamove monarhične oblasti</i>	89
XI. poglavje <i>Kdo je dedič?</i>	92

VSEBINA DRUGE KNJIGE

I. poglavje <i>Uvod</i>	135
II. poglavje <i>O naravnem stanju</i>	137
III. poglavje <i>O vojnem stanju</i>	144
IV. poglavje <i>O suženjstvu</i>	148
V. poglavje <i>O lastništvu</i>	150

VI. poglavje <i>O očetovski oblasti</i>	164
VII. poglavje <i>O politični ali civilni družbi</i>	178
VIII. poglavje <i>O začetku političnih družb</i>	188
IX. poglavje <i>O ciljih politične družbe in oblasti</i>	204
X. poglavje <i>O oblikah politične skupnosti</i>	208
XI. poglavje <i>O obsegu zakonodajne oblasti</i>	210
XII. poglavje <i>O zakonodajni, izvršilni in federativni oblasti politične skupnosti</i>	218
XIII. poglavje <i>O podrejenosti različnih oblasti politične skupnosti</i>	221
XIV. poglavje <i>O prerogativi</i>	228
XV. poglavje <i>Očetovska, politična in despotska oblast, obravnavane skupaj</i>	234
XVI. poglavje <i>O zavojevanju</i>	238
XVII. poglavje <i>O uzurpaciji</i>	250
XVIII. poglavje <i>O tiraniji</i>	252
XIX. poglavje <i>O razpadu oblasti</i>	259

1. KNJIGA

I. POGLAVJE

1. Suženjstvo je tako ničvredno in nesrečno stanje človeka in tako popolnoma v nasprotju s plemenitim značajem ter pogumom našega naroda, da si je le težko zamisliti, kako ga zmore zagovarjati Anglež, kaj šele gentleman. Resnično, kakor vsako drugo razpravo, ki poskuša prepričati vse ljudi, da so sužnji in da to morajo biti, bi tudi delo sira Roberta Filmerja *Patriarcha* lahko imel le za še eno vajo duhoviteža, podobno *Hvalnici Nerona*, ne pa za resno razpravo, če me ne bi tehtnost naslova in posvetila, slika na začetku knjige in odobravanje, ki jo je posprenilo, pripravilo do prepričanja, da se avtor in izdajatelj ne šalita. Zato sem jo vzel v roke z vsem pričakovanjem in jo prebral z vso pozornostjo, primerno razpravi, ki je ob izidu povzročila toliko hrupa. Toda priznati moram, da sem bil nadvse presenečen, ko sem v knjigi, ki naj bi vsemu človeštvu skovala verige, našel zgolj peščeno vrv, koristno nemara tistim, katerih spretnost in opravilo sta v tem, da dvigujejo prah, s čimer hočejo zaslepiti ljudi in jih tem lažje zapeljati v zmoto, v resnici pa nimajo nobene moči, da bi v suženjstvo pahnil tiste, ki imajo oči odprte in dovolj pameti za presojo, da so verige le pogubno oblačilo, pa naj jih kdo še tako skrbno gladi in lošči.

2. Če kdo misli, da si jemljem preveč svobode, ko tako naravnost govorim o človeku, ki je velik zagovornik absolutne oblasti in malik tistih, ki jo častijo, ga prosim, da vsaj tokrat ne odkloni te male naklonjenosti tistemu, ki si ne more kaj, da se ne bi tudi po-

tem, ko je prebral knjigo sira *Roberta*, imel za svobodnega človeka, kakor mu to dovoljuje zakon. Vem, da v tem početju ni nič zgrešenega, razen če se ni komu, ki bolje od mene pozna pota usode, razodelo tole: potem, ko je bila po dolgem spanju objavljena ta razprava, je z močjo svojih argumentov pregnala s sveta vso svobodo in poslej bo moral nezadostni model našega avtorja veljati za deset zapovedi in za dovršeno merilo vsakršne politike v prihodnosti. Njegov sistem je zelo kratek in vsebuje zgolj to,

da je vsaka oblast absolutna monarhija.

Temelj, na katerem zida, pa je,

da se nihče ne rodi svoboden.

3. V zadnjem času je med nami zrasel rod, pripravljen laskati vladarjem z mnenjem, da njihova absolutna oblast temelji na božjem pravu, naj bodo zakoni, po katerih so postavljeni in v skladu s katerimi naj vladajo, pa tudi okoliščine, v katerih so prišli do svoje avtoritete, in svečane prisege in obljube, s katerimi so potrdili svoje dolžnosti, da jih bodo spoštovali, kakršnekoli že. Da bi temu nauku utrli pot, so človeštvu odrekli pravico do naravne svobode, s čimer v skrajno nesrečo trinoštva in zatiranja niso pognali le vseh podanikov, temveč so v negotovost spravili tudi vladarske naslove in zamajali njihove prestole. (Po tem sistemu so se namreč tudi vsi vladarji, razen enega samega, rodili kot sužnji in so po božjem pravu podrejeni *Adamovemu* zakonitemu nasledniku.) Zdi se, da se hočejo vojskovati s sleherno oblastjo in preobrniti same temelje človeške družbe, da bi lahko izpolnili svoje sedanje namene.

4. Kljub temu bi jim morali verjeti na besedo, ko nam govorijo, da se vsi rodimo sužnji in moramo sužnji tudi ostati; za to ni zdravila. V življenje in suženjstvo smo vstopili hkrati in nikoli se ne moremo znebiti enega, ne da bi se ločili od drugega. Prepričan sem, da ne Sveto pismo ne razum tega nikjer ne trdita, kljub hrupu, ki ga dviguje božje pravo, češ da nas je božja avtoriteta podredila

neomejeni volji drugega. Res imenitno stanje človeštva, za katerega doslej ni bilo dovolj domiselnosti, da bi ga odkrili. Čeprav se zdi, da sir *Robert Filmer* obsoja novost nasprotnega mnenja, *Patr.* str. 3 [8], sem vseeno prepričan, da bo le težko odkril kakšno drugo stoletje, razen našega, ali kakšno drugo deželo sveta, ki je razglasila, da monarhija obstaja *jure divino*. Strinja pa se, *Patr.* str. 4 [8–9], da *Heyward, Blackwood, Barclay in drugi, ki so v marsičem tako pogumno zagovarjali pravico kraljev*, niso nikoli pomislili na to, *temveč so enoglasno priznali naravno svobodo in enakost človeštva.*

5. Kdo je prvi začel učiti ta nauk in ga med nami vpeljal v modo, pa tudi, kakšne žalostne posledice je to imelo, bom prepustil poročilu *zgodovinarjev* ali spominu tistih, ki so bili sodobniki *Sibthorpa* in *Manweringa*. Zdaj moram dognati le, kaj je res rekel sir *R. F.*, ki mu priznavajo, da je v tem argumentu prišel najdlje in ga menda dognal do popolnosti; od njega se je namreč učil vsak, kdor je hotel biti v modi tako, kakor je bila na dvoru *francoščina*, zdaj pa se izmuzne s temle skopim političnim sistemom: *ljudje se ne rodijo svobodni in si zato niso mogli nikoli svobodno izbrati vladarjev ali oblik vladavin. Oblast vladarjev je absolutna in imajo jo po božjem pravu, sužnji pa niso nikoli mogli imeti pravice do pogodbe ali privolitve. Adam je bil absolutni monarh in taki so odtelej vsi vladarji.*